

memorii | jurnale

Carmen Uscatu este președinta și co-fondatoarea Dăruiește Viață, unul dintre cele mai cunoscute ONG-uri din România și, totodată, asociația din spatele inițiativei #NoiFacemUnSpital – prin care s-a construit un nou corp de clădire la Spitalul „Marie Curie” din București. A început să facă voluntariat în timpul liber, pe când lucra în marketing la o multinațională. Din 2012 s-a dedicat exclusiv asociației și proiectelor acesteia, cu scopul de a schimba radical modul în care sunt tratați copiii și adulții bolnavi de cancer din România.

Dăruiește Viață investise, la finalul anului 2023, peste 76 de milioane de euro în sistemul public de sănătate, în proiecte de infrastructură și dotare cu echipamente, educație și training, *advocacy* și sprijin pentru pacienți. Pe lângă spitalul construit la București, asociația a renovat și adus la standarde moderne secții de oncologie din 8 spitale din țară, a construit 20 de camere sterile, triplând capacitatea de transplant a României, a construit două spitale modulare ATI și a donat 17 tone de echipamente de protecție în pandemie. Dăruiește Viață reunește o comunitate de peste 500.000 de donatori persoane fizice și peste 10.000 de parteneri *corporate*.

Carmen Uscatu crede că e esențial să ai curaj și să-ți iei soarta în mâini pentru a face o schimbare, un principiu pe care îl aplică atât în activitatea asociației, cât și în proiectele proprii. În 2023, la aproape 49 de ani, a început un masterat în *Global Child Health* la una dintre cele mai prestigioase instituții din lume, St. Jude Children’s Hospital din Statele Unite, pentru că dorește să găsească soluții ca și în România copiii cu cancer și alte boli grave să aibă aceleași șanse la viață și o calitate similară a actului medical precum cei din țările vest-europene sau din SUA. În pandemie, a început să danseze tango și continuă să o facă cu religiozitate de două ori pe săptămână. Are o fiică, Alexia, care studiază management cultural în Italia.

CARMEN USCATU

**ANUL
ÎN
CARE
NU AM
MURIT**

Prefață

de Alexandru N. Stermin

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactori: Lidia Bodea, Andreea Niță
Coperta: Petru Ioje
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
DTP: Iuliana Constantinescu, Veronica Dinu

Tipărit la Master Print Super Offset

© HUMANITAS, 2024

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Uscatu, Carmen
Anul în care nu am murit / Carmen Uscatu;
pref. de Alexandru N. Stermin. –
București: Humanitas, 2024
ISBN 978-973-50-8649-7
I. Stermin, Alexandru N. (pref.)
821.135.1

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0723 684 194

*Dedic această carte fiicei mele, Alexia. Mamei mele, Maria.
Și bunicii mele, Natalia, care nu mai este cu noi. Pentru că
mi-ați amintit că am aripi atunci când oboseam să merg.*

*Este un omagiu adus oamenilor. Cărților. Întâmplărilor
frumoase, dar mai ales dezastruoase din viața mea.*

Cuprins

<i>Miturile nu-s povești, miturile sunt realitatea</i>	
Prefață de Alexandru N. Stermin	9
Argument	13
1. N-duce anul ce-duce clipa.	15
Ziua în care am plecat să mă tund	15
Când acasă nu e locul în care vrei să revii	28
Înainte și înapoi	34
Neputința de a iubi	36
Domnișoară, credeți că mai aveți vreo șansă?	44
Rezidentul.	48
2. Pe repede înapoi	52
Copilul Carmen. Revolta.	52
Viața ca o telenovelă	61
3. Accidente. Fericite	69
Rolul de mamă. Am eșuat?	69
Primul contact cu Ministerul Sănătății	76
4. Astăzi nu mai salvăm vieți	83
Începuturile activismului	83
„Îneacă-te cu fața la cameră“	98
5. Binele se face greu	122
De la capăt.	124
2012. Profesionalizarea. Și primul proiect din Dăruiește Viață ...	127

6. #NoiFacemUnSpital. Doi pași înainte și trei înapoi	146
Spitalul „Marie Curie“, 2015. Toaleta	146
13 Septembrie, 2016. #NoiFacemUnSpital	148
ISU, 2018. Anexa	150
A venit muntele la Mahomed	162
Când pandemia nu te ia pe nepregătite	171
Durerea	173
Oamenii spitalului	179
Despre frică și alte neputințe	183
Arhitectul care vindecă	186
Oportunitățile apar când le cauți	189
Optimism	192
7. Genul neutru	194
2019. Amputația	194
Certificatul	209
Cândva, într-un aeroport	213
Șansa care mi s-a dat	215
8. Timpul prezent sau despre vulnerabilitate, putere și recunoștință	218
Pe tocuri de opt	218
Epilog	227

Miturile nu-s povești, miturile sunt realitatea

De parcă știam ce mă așteaptă, în dimineața aceea m-am trezit mai devreme ca de obicei. Am ajuns în biroul meu pe la șase și jumătate. Mi-am făcut o cafea în grabă și am început să citesc. Nu mai știu cât era ceasul când am auzit pe hol pașii doamnei care face curat. M-am temut că, dacă intră să ude florile, o să se sperie de mine. Eram înconjurat de șervețele mototolite, cu ochii roșii țintuiți în cartea de pe ecran. Îmi înghițeam plânsul ca atunci când eram copil și n-aveam, sau nu-mi dădeam, voie să izbucnesc în fața adulților ori a prietenilor. Acum nu mă oprea nimeni, dar știam că, dacă încep să plâng iar, mi se împăienjenesc ochii și nu pot continua să citesc.

Reușeam totuși să descarc tensiunea când începeam să râd. În hohote. Râsul nu puteam să-l opresc. Umorul din această carte e la nivelul tragicului din ea. Așa că plângeam când râdeam. Era atât de straniu sentimentul, încât o clipă m-am gândit că-s nebun. Nu-mi venea să cred: cum se poate ca cineva să trăiască și să scrie într-un asemenea interval de ființă?

Plângeam dintr-un sentiment al sublimului. Era de parcă puteam cuprinde cu mintea intervalul vieții. De la polul din care viața își ia forța să se ridice peste toate și să reziste, indiferent de lume, până la polul în care, în fragilitatea ei, se poate frânge într-o secundă, sub ochii tăi sau în tine. Mi se părea de necrezut că noi,

oamenii, am putea trăi așa ceva continuând să rămânem oameni. Descopeream cum, cu toată forța lor perversă și nedreaptă, soarta, sistemele și indivizii sistemelor nu pot să dezumanizeze pe oricine, nu pot ajunge acolo, în adâncul cel mai profund al firii, unde pulsează ceva de nezdruncinat. Continuam să citesc. Eram ca un animal care, adulmecând, a prins o dâră de miros. Am început să cred că, urmărind-o, în dimineața aceea aveam să descopăr, ascunsă în adâncul nostru cel mai profund, *umanitatea*.

M-am oprit totuși să-mi fac un ceai. Cartea însăși mă convinse să ridic ochii, să mă uit în jur. Îmi reamintise din primele pagini ce bine e să poți bea o gură de ceai. Cu buzele tale. Dintr-o cană pe care o ai în mâna ta. În dimineața aceea cana a devenit potir, iar ceaiul, împărtașanie. Ziua întâlnirii mele cu această carte nu mai era o zi oarecare, ci o sărbătoare. Nu eram în viață, ci într-o Liturghie. Este ceva sacru în textul ei. Poate că așa sunt textele ce se nasc din experiențele în care pășești desculț în incandescența vieții în timp ce simți respirația morții în ceafă, învăluindu-te și șoptindu-ți rece la ureche.

Pe măsură ce continui să citești, tensiunea rămâne, dar își schimbă natura. Te trezești într-o combustie de revoltă. Îți dai seama, dacă nu știai, că viața e întocmai ca în cazul Liturghiei. În instituțiile unde ar trebui protejată și slujită, viața e umilită și nesocotită. Cu mici excepții, firește, despre care realizezi cât de mari sunt, de fapt, și fundamentale pentru unele destine. Într-o asemenea experiență existențială de calibru inefabil se ascund sublimul și sacralitatea. Așa se face că, citind, nu puteam să mă duc cu gândul decât la mit.

Îmi amintesc ce mi-a spus odată un șef de trib: *Miturile nu-s povești, miturile sunt realitatea*. Și așa este! Căci personajul principal al acestei cărți n-a murit biologic, dar în moarte a fost și prin infern a trecut. Luni de zile. De mai multe ori. S-a agățat mereu de dragostea mamei ei, care a înduplecat zeii și a întors copila, de fiecare dată, din tărâmul tenebrelor în lumea aceasta.

Știți pesemne că Demetra avea cu Zeus o fiică – Persefona. Pe când culegea flori, fata a fost răpită de Hades, zeul infernului, care se îndrăgostise de ea. Dusă în lumea lui, s-au căsătorit. Demetra, îndurerată de dispariției Persefonei, a plecat să o caute. A părăsit Olimpul mai multe zile, timp în care pământul se usca, vegetația murea, căci se aflau în grija nenorocitei mame, care acum, sfâșiată de durere, uitase de lume. Zeus i-a spus Demetrei unde îi este fiica. Demetra, după lungi insistențe, a reușit să-l convingă s-o aducă înapoi. În cele din urmă, Persefona vine în brațele mamei sale. Fata a rămas însă legată de lumea umbrelor, căci mâncase acolo un sămbure de rodie și așa s-a legat un blestem ce o făcea să se întoarcă mereu. Din timp în timp, Persefona pleacă în infern și atunci peste lume vin iarna și înghețul, iar după șase luni zeița revine pe pământ și aduce cu ea primăvara.

Carmen a trecut prin infern. A fost căutată și așteptată la marginea patului de spital de mama ei, care a înduplecat zeei până i s-a trezit copila. Miturile, de cele mai multe ori, au diferite variante, care păstrează însă dinamica esențială a evenimentelor. În mitul vieții ei, Carmen se întoarce și ea în infern. Pentru că obișnuia să mănânce salată de fructe cât a fost în spital, se poate să fi mușcat dintr-un fruct al idealului și sămânța lui să fi germinat pe pământul fertil și bun din sufletul ei, udat de dragostea celor din jur și de recunoștința pentru viață. Așa se face că ea crede în Adevăr, Bine și Frumos. Nu doar crede, se și luptă să le aducă pe lume. Le aduce din lumea eterică a idealurilor în lumea aspră a realității concrete. Însă Carmen nu se întoarce singură printre paturile înghesuite lângă care așteaptă părinții să li se trezească copiii. În aceste locuri vin acum două doamne, Carmen Uscatu și Oana Gheorghiu. De câte ori se întorc aici, aduc primăvara. Primăvara care Dăruiește Viață.

Toate acestea nu sunt povești. Sunt realitatea. Sau sunt un mit în care credem tot mai mulți, pentru că cele două doamne ne-au demonstrat că e cu putință și ne-am dat seama că împreună reușim să-l trăim.

Citind povestea scrisă de Carmen, îmi dau seama cât de puternic s-a trezit în mine conștiința imposibilului ce poate deveni posibil, de vreme ce mă văd îndrăznind să spun ceva despre o carte ce nu mai are nevoie nici măcar de un cuvânt în plus, darămite de o prefață. O să fiu scurt, ca să nu vă irosesc timpul:

E o poveste despre viața omului în lumea, de fapt în cele două lumi – de diferite feluri – care se întâlnesc în el. Lumea de aici și lumea de dincolo, în care, chiar dacă nu ne dăm seama, suntem mereu cu un picior și spre care, în orice clipă, un accident, o boală, un sistem dezumanizat ne pot împinge. Lumea sistemelor birocratice corupte, care te înghite ca niște nisipuri mișcătoare, și lumea prietenilor, a familiei, a societății civile, a celor care se țin de mână și nu se lasă înghițiți. Lumea din noi, în care ne vedem neputincioși, deznădăjduiți și urâți, și cea în care ne jucăm cu speranța, râdem împreună, ne uităm în oglindă, ne facem frumoși, ne responsabilizăm și mergem înainte, ca și când altă opțiune n-avem. Lumea celor morți care sunt atât de vii lângă noi și lumea celor care fac gesturi în jurul nostru, dar, pentru noi, au murit demult. Lumea care ni s-a dat și lumea pe care vrem s-o dăm mai departe. Lumea care este și lumea care ar putea să fie.

Citind cartea aceasta, descoperi umanitatea, tragedia ființelor care trăiesc aruncate în cele două lumi și pe care, în ciuda a toate, ajungi să le iubești. Așa se face că la finalul cărții iubești oamenii, nu-ți mai este frică, prinzi putere, speranță și vrei și tu să fii om.

Alexandru N. Stermin
Cluj-Napoca, 20 octombrie 2024

Argument

Am început să scriu fără să intuiesc vreo clipă unde voi ajunge. În februarie 2023 cochetam cu ideea de a scrie o carte. Mă încurajaseră mulți oameni, cu diverse ocazii. Ca să se coacă, ideii i-a luat vreo 24 de ani, de când am auzit-o prima dată și până când s-a întâmplat propriu-zis. Simina m-a încurajat: „Cred că e foarte important să o scrii, pe de o parte pentru că se pare că simți nevoia și, pe de altă parte, pentru că ar putea fi de folos multor oameni dacă reușești să distilezi felul tău de gândire, care, obiectiv, rezultă în acțiuni considerate curajoase și revoluționare“.

În 9 aprilie, cu mare emoție, de parcă urma să mă afișez goală în piața publică, am dat *share* documentului Google în care așternusem deja o parte din primul capitol al cărții. În mintea mea era ca o pagină de jurnal. Nimic serios. Gânduri așternute cu un nod în gât. Și cu disciplină: în fiecare zi mă trezeam la patru dimineața și terminam de scris la șapte, cu cafeaua alături și un pahar cu apă. I-am dat *share* Siminei. „Cred că ai un talent înnăscut la scris“, mi-a răspuns în 12 aprilie.

Până la final de iunie am dat-o gata. Și apoi a început munca de editare. Asta a fost cea mai grea. Am răspuns sutelor de comentarii ale Soranei. Și am răspuns zecilor de întrebări pe care mi le-a adresat. Sau măcar am căutat răspuns. Cât să zic din ce am zis? Ce să scot? Ce nu e de interes? Pe cine rănesc cu lucrurile incomode? Cum îmi va afecta munca ceea ce am scris? Ce e de interes pentru cititor?

Kill your darlings, îmi spunea Sorana cu o față impasibilă. Desigur. Căci nu erau ai ei.

Am întrerupt procesul aproape un an și, la un moment dat, când am recitit, nu m-am mai regăsit în nimic din ce am scris. Am închis laptopul. Am revenit asupra textului după câteva luni. Anul care a trecut peste mine a schimbat perspectiva asupra modului cum mă uit la lucrurile recente din viața mea. „Când te oprești din scris?” m-a întrebat Sorana la 1 august 2024. M-am oprit. Aproape imediat.

Căci nu aș fi vrut să împlinesc 50 de ani și să nu-mi fi făcut cadou această carte. De ce? Pentru că e o vârstă incomodă. E o cifră rotundă și simți că ești de cealaltă parte a jumătății numită viață. Și parcă ai vrea să te confrunți cu acest moment. Să treci prin el. Nu să-l lași să treacă pe lângă tine ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

La mulți ani mie!

octombrie 2024

1. N-aduce anul ce-aduce clipa

În vis încercam să-mi repar trecutul.

Ziua în care am plecat să mă tund

SPITALUL DE URGENȚĂ DIN IAȘI. PE MUCHIE DE VIAȚĂ

Am deschis ochii. De fapt, doar pe unul. Am zâmbit, le-am făcut cu ochiul, singurul pe care reușisem să-l deschid, și am adormit la loc.

M-am trezit iar. Erau tot în fața mea, în picioare, și așteptau să le spun ceva. Era un soi de crispă amestecată cu durere pe fața lor, și totuși îmi zâmbeau.

— Nunta s-a amânat, le-am spus.

— Carmen, nunta n-o să mai fie niciodată, mi-a răspuns el.

Din nou am adormit. Eram sedată, altfel n-aș fi suportat durerea. Cea fizică, pentru că pe cea emoțională aveam să mi-o anesteziez singură. Nu am țipat niciodată când m-a durut sufletul, așa cum am urlat, la propriu, când m-a durut corpul.

La terapie intensivă am fost mereu sub influența substanțelor pe care mi le administrau ca să nu am dureri. Și nu aveam. Dormeam. Prin vis auzeam mereu monitoarele care bipăiau și oamenii care erau aduși în salon. Viața la terapie intensivă înseamnă o agitație permanentă. O doctoriță, parcă cerându-și scuze pentru toată nebunia din jurul meu, l-a numit „salonul dracului”. În salon erau trei paturi: într-unul eram eu, în al doilea putea sta întinsă mama, iar în cel de-al treilea veneau și plecau pacienți. Mureau. Așa-mi aduc eu aminte că se întâmpla. Nu țin minte nici o figură a vreunui medic sau asistent.

Cele câteva zile petrecute la terapie intensivă pentru a mă stabiliza au fost plăcute, căci nu m-au adus la realitate. Nu visam, nu gândeam. Dormeam și cam atât. Am doar imaginea pansamentului verde de la picior, pe care mi-l înlocuiau din când în când.

Mama mi-a spus că, atunci când ei au ajuns la spital, o docto-riță îmi curăța pământul din urechi.

Momentul când mașina s-a întors 180 de grade și s-a îndreptat spre câmp mi-l amintesc în detaliu. Sau poate mereu am încercat să mi-l imaginez și de aceea am impresia că mi-l amintesc. Eram îmbrăcată cu blugii mei faini, care-mi veneau perfect și când aveam 54 de kilograme, și când am slăbit și am rămas la 45. De fapt, erau singurii, de-aia erau perfecți. Mergeau tare bine cu sandalele negre cu platformă, tip sabot, cu baretă la spate. Le luasem de curând și îmi plăceau mult. Mi-au plăcut, și încă îmi mai plac, ca oricărei femei, pantofii. Claudiu zicea că sunt snoabă, că intru în magazin și-mi plac doar încălțările cele mai scumpe. Eu îi ziceam că așa arată rafinamentul.

Eram pe scaunul din dreapta, picior peste picior, întoarsă cu fața spre scaunul șoferului și către spate, pentru că stăteam de vorbă cu Lidia, sora lui. Mergea cu noi la Iași, pentru că voiam neapărat să mă tund, dar mai ales să mă coafez, la un stilist pe care îl descoperisem la Dana, prietena prietenului celui mai bun al lui Claudiu. Aveam 24 de ani. Urma să ne căsătorim și voiam să arăt perfect, să fiu o mireasă frumoasă. Cea mai frumoasă.

Impactul cu copacul nu a fost frontal, ci am fost aruncați din șanț și mașina s-a făcut covrig în jurul tulpinii, pe partea mea. Scaunul meu s-a rupt și a fost aruncat înspre spate. Atunci, probabil, o parte din piciorul meu a fost prins în cutia de viteze. Mi-a fost smuls împreună cu mușchiul și, după câteva zile, am avut nevoie de o reconstrucție plastică care să acopere lipsa de piele și de mușchi de pe oasele rămase la călcâi, procedură care mi-a adus alte complicații.

Pot spune totuși că norocul m-a însoțit atunci, deși eu nu prea-l vedeam. Norocul a însemnat că am supraviețuit multor încercări,